

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

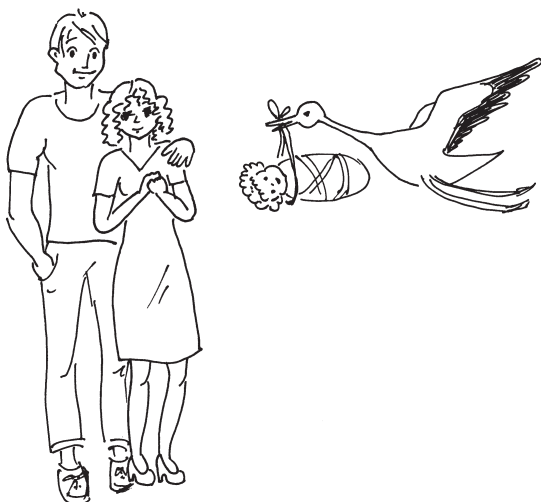
Від автора

У вашій сім'ї з'явився малюк. Скільки радощів і турбот приніс він із собою! Від вас і лише від вас залежить, яким він виросте. Любов і терпіння допоможуть вам впоратися з будь-якими труднощами, адже ніхто краще за вас не знає і не розуміє вашу дитину. Та все ж іноді виникають ситуації, які ставлять у безвихідь навіть досвідчених батьків і вихователів. У таких випадках зазвичай звертаються по допомогу до дитячого психолога, який може дати відповідь на питання, що вас цікавлять, підкаже, як краще вчинити у тій чи іншій ситуації. Проте він не завжди легкодоступний. Крім того, звертання до будь-якого фахівця вимагає часу, іноді чималого. А часто цьому перешкоджає і відсутність вільних грошових коштів. Ось саме тоді й допоможе ця книга. Вона може виконати роль вашого «домашнього психолога». Її буде цікаво погортати і молодим батькам, і «досвідченим» бабусям та дідусям, щоб зайвий раз переконатися у правильності свого підходу, а іноді й вчасно виправити помилку.

В основі цієї книги лежить більш ніж десятирічний досвід консультативної роботи, вона містить опис найбільш складних і типових випадків, що трапляються у нелегкій справі виховання дітей. У ній зібрано матеріал, який стосується проблем дошкільного віку, коли психіка дитини ще досить податлива. З одного боку, це гарантує високу дієвість застосування того чи іншого виховного прийому. З іншого — є причиною вразливості дитячої душі, її здатності піддаватися будь-якому, в тому числі і негативному, впливу.

Завдання книги — не в тому, щоб нав'язати читачеві думку автора. У ній ви знайдете не стільки відповіді на питання, які вас цікавлять, скільки привід замислитися й уважніше придивитися до своєї дитини, а не просто вважати себе беззастережно правим. Уважне і шанобливе ставлення до проблем дітей, нехай ще маленьких і не здатних образити, — ось у чому полягає мета цієї роботи. Погортайте її сторінки, прочитайте розділи, які вас зацікавили, — ми впевнені, це допоможе вам краще зрозуміти таку близьку і дорогу вам істоту — доньку, сина, дозволить відчувати радість істинного спілкування з нею, отримати задоволення від причетності до процесу її розвитку.

У цій книзі ми обмежимося розглядом досить вузького вікового діапазону: від моменту ствердження відносної самостійності малюка у 2-3 роки до вступу його до школи. Розділи книги побудовані за однією загальною схемою: у назву розділу винесено найбільш загальну проблему, далі подано її конкретні формулювання, запозичені з консультативної практики, описано найтипівіші способи неправильного реагування з боку дорослих, названо можливі причини, які породжують проблемні форми поведінки дитини, і вказано способи її врегулювання.

Розділ 1

ПЕРША ДИТИНА

Перша дитина в сім'ї — завжди предмет особливих турбот своїх батьків. У них ще немає педагогічного досвіду — досвіду спілкування, взаємодії та розуміння. Тому перша дитина завжди виховується в атмосфері підвищеної тривожності навіть у дуже спокійних й урівноважених татусів і матусь. Їхні дії більшою мірою йдуть від голови, ніж від серця. Їм усе хочеться робити правильно, за наукою. Вони менше прислухаються до своєї дитини і більше слухають усілякі поради, дуже багато очікують від малюка, іноді занадто чітко і безапеляційно планують його життя та долю.

А якщо до виховання малюка ще підключається численний штат дідусів і бабусь, то тут вже не уникнути різноманітних сутічок і конфліктів.

Народна мудрість говорить: «Перша дитина — остання лялька», це загальний улюбленець і пестунчик. Чи насправді це так? Перша дитина — якою вона може бути:

- ✓ Кумиром сім'ї чи маленьким тираном?
- ✓ Бажаною донечкою, матусиним синочком чи улюбленим онучком?

- ✓ Маленьким плаксієм чи невтомним чомучкою?

На ці та деякі інші питання ми спробуємо відповісти у цьому розділі.

■► **Кумир сім'ї чи маленький тиран?**

У розмовах зі своїми знайомими, а іноді і на сімейній психологічній консультації від батьків, дітям яких виповнилося два, три або чотири роки, можна почути скарги на своє дитя.

.....Типові ситуації.....

Уявляєте, навіть на ринок соромно піти з дитиною. Кричить, тягне за собою до прилавків. Все одно вимагатиме свого.

Сергійко зовсім не хоче на нас зважати. Захворіла моя мама. Так він навмисно з розмаху розганяв свої машини, щоб вони стукалися об її ліжко.

Бабуся зовсім Марічку розбалувала. На кухню їсти не йде. Несить їй тарілку до телевізора. Бабуся її з ложки годує, а Марічка лише рота розтуляє та ще й кричить: «Вігченіться!».

Замучилися ми з синочком. Він у нас слабкенький, часто хворіє. Звук спати з нами в одному ліжку. Тепер вимагає, щоб я і чоловік лежали з ним, доки не засне. А якщо перекадемо, уранці істерику влаштовує. Чоловік сердиться, а я не знаю, що робити.

Розділ 7

ШКОЛА – ЦЕ НЕ СТРАШНО

Приблизно за рік до вступу дитини до школи багато батьків майбутніх першокласників починають відчувати занепокоєння і побоювання. Вони розуміють, що на них чекають значні фінансові витрати, знають, що новий рік додасть їм турбот. Але найголовніше – виникає загроза їхньому уже усталеному уявленню про себе як про хороших батьків і вихователів підростаючого покоління. Раптом дитина не виправдає сподівань і буде погано вчитися? Як тоді дивитися в очі знайомим і колегам? Адже вони можуть подумати, що... Тут думка кожного дорослого розвивається вже у своєму напрямку.

Діти, які відвідують дитячі садки, проходять досить серйозну підготовку до школи. Багато мам і татусів віддають своїх дітей у школи раннього розвитку або водять їх на заняття для майбутніх першокласників. Проте батьки все одно хвилюються.

Школа — це дійсно складний іспит на зрілість для маленької людини. Проте позитивне налаштування на навчання якось не в'яжеться з почуттям страху і невпевненості, які можуть бути передані дошкільникові дорослими. Потяг до нового, прагнення до знань з'являється у дітей мало не з моменту народження. Це прагнення взагалі природне для кожної людини.

А ось створити у підростаючого покоління позитивне налаштування на школу, сформувати готовність до навчальної взаємодії — це вже завдання дорослих, і передусім — батьків. Як же цього можна досягнути на практиці? Як батьки майбутніх першокласників зможуть дізнатися:

- ✓ Чи готова їхня дитина до школи?
 - ✓ На основі яких критеріїв обирати школу?
 - ✓ Чи потрібна дитині допомога, і якщо так, то в якому об'ємі?
 - ✓ Як вона вчитиметься та ін.?
- Про все це йтиметься у цьому розділі.

■► Чи готова моя дитина до школи?

Багато хто з батьків не зовсім чітко уявляють собі, що таке *готовність до школи*. Дійсно, за часів їхнього дитинства це поняття ще не увійшло до повсякденного вжитку. Школа була чимось суто віковим та обов'язковим. Виповнилося дитинці сім років, будь ласкава вирушай першого вересня до школи. А вже як ти там вчитимешся, знає один Бог, та ще вчитель, до якого потрапиш.

Але ж усі діти різні, з несхожими характерами, з різними задатками і здібностями, та й здоров'я — в одних трохи краще, в інших — гірше. Тому і з'явилася необхідність визначення *готовності дітей до навчання в умовах школи*. Вчитися вони почали з моменту появи на світ, а ось у стінах спеціалізованого закладу за особливими затвердженими програмами таке їх чекає уперше.

благоустроєм нові квартали сильно відрізняються від тих, що були раніше. Стоянка для машин і в'їзд до підземного гаража, обладнаний дитячий майданчик і крита веранда, клумби і зелені насадження. Тут це все на висоті. Лише бачити ми це можемо через ґрати огорожі, яка зачиняється на кодовий замок. Я – доросла людина й усе розумію. Люди заплатили гроші і хочуть отримати за них комфорт та спокій. Але кожна прогулянка з моєю трирічною донечкою починається з прохання: «Мама, підємо ґратися туди до дітей!». Як пояснити дівчинці, що ми там небажані гості і дивитися на ігри інших дітей можемо лише через ґрати залізної огорожі.

.....

Процес розшарування суспільства, який почався у 90-ті роки минулого століття, призвів до збільшення розриву у матеріальному стані представників його різних шарів. За радянських часів діти робітників та інженерів, вагоноводів і військовослужбовців, музикантів і завмагів ходили в одні і ті ж ясла або дитячий садок, разом гралися у загальній пісочниці, гуляли в одному дворі, ходили на ялинку у палац культури і не думали про те, хто з них головніший чи багатший. І якщо мама Владика купувала кілограм шоколадних цукерок, то ними можна було не лише похвалитися, а й треба було поділитися. А коли батьки по знайомству діставали Вірочці чи Надійці розкішну іграшкову коляску, то катали в ній ляльок і ведмедиків, які належали усім дівчаткам з під'їзду, причому катали і колисали їх усі по черзі. Підкреслена соціальна рівність була у той час ознакою і невід'ємним атрибутом щасливого дитинства радянських дітлахів. Тепер же випинання ознак соціальної переваги не лише перестало бути поганим тоном, а, навпаки, стало мало не правилом. Склалася ця ситуація в епоху так званого «дикого капіталізму».

Тепер уже нікого не дивує, що в одних працюючих батьків діти залишаються вдома з нянею або вирушають на машині з власним водієм у приватний елітний дитя-

чий садок, а в інших, теж працюючих батьків, діти сидять вдома із бабусею, тому що ніяк не підійде їхня черга на державний садок, місць в якому катастрофічно не вистачає.

Діти сприймають історію як данність. Дитина трьох-чотирьох років не замислюється про причини того, що відбувається, але гострозоро помічає усе, що діється навколо. Вона не загарбник за природою, але хоче мати те, що бачать її очі. У Марини відерце, і мені потрібно таке. У Павлика велосипед, хочу такий самий. Діти граються у новому облаштованому дитячому містечку, швидше йдемо до них. Очі, тобто побачене, сприйняте, формують потреби і бажання дошкільників.

Бажання малюків мати те, що вони бачать в інших дітей, – природне. Постарайтеся не «спокушати» їх тими матеріальними благами, які ви не в змозі їм дати, і пам'ятайте, що ви можете дати їм найголовніше – свою любов, увагу і турботу.

Життєва мудрість свідчить – не показуйте дитині те, що не в змозі їй дати, те, що знаходиться під забороною, не дразніть її. Побачивши щось недоступне, малюк, передусім, образиться на вас. Не життя погане і несправедливе, а ви (дорослі, мами і тати, дядьки і тітки) винні в тому, що не дозволяєте дитині робити те, що їй хочеться: володіти і долучатися, вважати своїм, а не чужим.

Маленьку дитину легко зробити щасливою. Дитячі радощі прості і нехитрі. Любов, увага, турбота – ось у чому вона напевно має потребу, не меншу, ніж в їжі, даху над головою і відпочинку. Але дитину так само легко приректи на страждання, якщо пообіцяти і не додержати слова, дати і відібрати бажане, поставити непереборну перешкоду між нею і предметом жадань.

Я не закликаю зводити кам'яні паркани заввишки два метри або залізні завіси і не закликаю до нової революції. Але розумний дорослий знайде чим відволікти малюка, коли в полі його зору з'являється те, що може

отруїти його існування. Люблячі і дбайливі батьки зуміють пояснити дитині переваги того, чим реально володіє їхній малюк. Якщо почуття заздрості чуже нам, дорослим, якщо воно не отрує нашого життя, то й дитина з великою імовірністю буде позбавлена його. Адже наші діти — це дзеркало, в якому відбиваються наші недоліки або чудові риси.

Список використаної літератури

1. *Бениаминова М.В.* Воспитание детей. — М., 1986.
2. *Бютнер К.* Жизнь с агрессивными детьми. — М., 1993.
3. *Корнеева Е.Н.* Взгляд на социализацию с точки зрения возрастной психологии. // Ярославский педагогический вестник. 1996. № 2.
4. *Корнеева Е.Н.* Понятие формирующей среды // В кн.: Развитие личности и формирование индивидуальности. — Ярославль, 1996.
5. *Ле Шан Э.* Когда ваш ребенок сводит вас с ума. — М., 1990.
6. *Матейчик З.* Родители и дети. — М., 1992.
7. *Никитин Б. П.* Ступеньки творчества, или развивающие игры. — М., 1990.
8. *Флэйк-Хобсон К., Робинсон Б.Е., Скин П.* Мир входящему: развитие ребенка и его взаимоотношений с окружающими. — М., 1992.
9. *Хоментausкас Г. Т.* Семья глазами ребенка. — М., 1989.
10. *Шагриков В.Д.* Духовные способности. — М., 1998.
11. *Экман П.* Почему дети лгут? — М., 1993.

Зміст

Від автора	3
Замість передмови, або психологічні особливості дошкільного віку	5
Розділ 1. ПЕРША ДИТИНА	10
Кумир сім'ї чи маленький тиран?	11
А ми хотіли дівчинку.....	14
Мамій	17
Пізня дитина	21
Я, мама, тато, баба Люба, баба Зіна, дідусь і тітка Люда	25
Дитячі сльози	28
Звідки я узявся?	32
Розділ 2. САМОТНІСТЬ	36
Маленький відлюдько	37
Чому до нас не приходять інші діти?	41
І як я відпущу її саму?	44
Чому ти весь час тримаєшся за мою спідницю?	47
Егоїзм дитини чи батьків?	50
Розділ 3. СТРАХИ	53
Чому моя дитина боїться собак?	54
Нічні страхи	57
Чужий	61
«Пацан, а боїшся!», чи «Слабак»	64
Що це таке – дитячий невроз?	68
Розділ 4. ДИТЯЧА АГРЕСИВНІСТЬ	71
Жахлива дитина	72
Погані слова	77
Як можна дивитися цю гидоту?	81
Дитина пожбурила каменем у ворону	83
Що робити, коли дитина себе б'є?	87
Розділ 5. СПРАВИ СІМЕЙНІ	91
Як підготувати малюка до появи в сім'ї ще одної дитини? ..	92
Чому вони такі різні?	96
Сімейні сварки	100
Як організувати спілкування дитини з колишнім чоловіком?	104
Рідні та нерідні діти	108
Втрата близької людини	112

Ох уже ці бабусі!	115
Дитина і гроші	119
Розділ 6. ДИТЯЧИЙ САДОК	123
Чи можна обійтися без дитячого садка?	124
Як привчити дитину до режиму?	128
Чому ти не їси у садку?	132
Якщо дитина принесла із садка чужі іграшки	137
Нелюбимий вихователь	140
Розділ 7. ШКОЛА – ЦЕ НЕ СТРАШНО	144
Чи готова моя дитина до школи?	145
Чи віддавати дитину до школи у п'ять років?	149
Яку школу обрати?	152
Чи потрібна дитині моя допомога?	155
Зі старшим сином намучилися, невже і з цим буде так само?	158
Розділ 8. ХВОРОБИ	160
Моя дитина – інвалід	161
Як розважити малюка під час хвороби?	165
Якщо госпіталізація неминуча	169
У нього мало друзів, тому що ми часто хворіємо	172
Розділ 9. БРЕХНЯ І НЕ БРЕХНЯ	176
А у мене вдома сто таких машинок!	177
Чи має дитина право щось приховувати?	180
Де ти це взяв?.....	183
Маленькі фантазери	187
Моя дитина не любить казок	190
Брехуха! Брехуха!	193
І хто лишень чить їх брехати?	194
Розділ 10. ВУНДЕРКІНД	198
Моя дитина не така, як інші	199
Наші роботи відібрали на виставку	202
Він міркує як дорослий	204
Чи добре бути вундеркіндом?	207
Навіщо йому йти у перший клас?	211
Розділ 11. ПОКОЛІННЯ НЕХТ	214
Дитина і комп'ютер	215
Маленькі власники	221
За парканом	225
Список використаної літератури	229